

Van blozend tienermeisje tot Madame Deficite

■ (tijd) - 'Madame Deficite' werd Marie-Antoinette (1755-1793) genoemd. Door haar spijzucht kreeg de laatste koningin van Frankrijk de schuld van de zware crisis in Frankrijk eind 18de eeuw. Ze verloor er haar hoofd bij. Letterlijk onder de guillotine. Een sfeervolle tentoonstelling in Parijs, met haar meubels, harp, hebbedingen en portretten, schetst haar leefomgeving.

Een immigrante of intrigante? Een leeghoofdige flirt of het slachtoffer van de strakke etiquette van het hof van Versailles? Als de Oostenrijkse werd Marie-Antoinette aanvankelijk bejubeld en later uitgespuugd. Waarschijnlijk was de frisse verschijning niet intelligent en doortrapt genoeg om te overleven in de krabbenmand van de Franse politiek.

Een blozend tienermeisje van amper 15 was te toen in Parijs teekwam. Een onbezonnen puber die hield van dansen en zich amuseren en amper beseft dat ze een pion was in de internationale politiek van haar moeder Maria-Theresia. De Habsburgse vorstin regeerde met ijzeren hand over haar 16 kinderen en over haar uitgestrekt grondgebied, waaronder de wingeesten, de Zuidelijke Nederlanden.

Dat rust in Europa de economie en de financiën en dus ook de staatskas ten goede komt, had de ferme vorstin wel in de mot. En daarom was een huwelijkspolitiek generatie op generatie een facet van goed bestuur. Het was overigens de Brabantse bankier Adrien-Angé Walckens die de jonge bruid uitgekleden deed en in Straatsburg de 'leveringsbon' ondertekende, en het was zijn liraselske schoonmoeder, Madame Veuve de Nettime, die als bankster van Maria-Theresia de opdracht kreeg 400.000 torenmalige gulden voor de bruid uit teet van haar dochter voor te schieten.

Portret van Marie-Antoinette door Joseph Ducreux, 1769.

Servies met Intrusiering, 1756.

prangd in een strak keurslijf dat Marie-Antoinette af en toe wilde ontvluchten. In de buurt was een paviljoen 'le Petit Trianon' dat ze herdecoreerde en waarvan ze de tuinen helemaal volgens de Engelse mode liet aanleggen. De administratie vroeg discreet de uitgaven te beperken want het land zat in een diepe crisis. Moeder Maria-Theresia had duidelijk een beter inzicht in de plichtplegingen van het hof maar de politieke raad die ze haar dochter mee gaf, zou decennia later nefast blijken.

Bovendien hield Louis XVI zijn vrouw ver buiten de politiek. Zijn

kamerdienaar was de Oostenrijkse te enadering niet geschikt gezind en heet Louis' aversie tegen zijn opgedragen echtgenote nog aangewakkerd. Een 'recul' die zich zelfs in het huwelijksbed voortzette want het duurde een tijdje voor het huwelijk 'echt' 'geconserveerd' werd. Het eerste kind - een dochter, haar helevelen 'madame Royale' genoemd - werd pas acht jaar na het huwelijk geboren, later volgden nog twee zoonnetjes. Het waren telkens gelegenheden voor volkse festiviteiten. De troon was gereed. Toch voor een paar jaar.

Over zijn tweede zoon - de late-

re dauphin - had Louis blijkaar zijn be denkingen want in zijn geschriften had hij het maar over één zoon, de oudste. Geruchten deden de ronde dat hij de zoon was van Axel de Persen, de Zweed die het hart van Marie-Antoinette had gestolen. Op de tentoonstelling hangt een klein portretje van 'le beau mâle' met een ondeugende glimlach om de mondhoeken.

De Persen heeft meegewerkt aan de mislukte koninklijke ontspanningsopgave in 1791 die eindigde in Varennes. En in een van haar laatste brieven uit de gevangenis schrijft Marie-Antoinette aan Axel

”
Waarschijnlijk was de frisse verschijning niet intelligent en doortrapt genoeg om te overleven in de krabbenmand van de Franse politiek.

dat hij 'le plus aimé et le plus aimé des hommes' is geweest.

Misschien was de charmante buitenlander een frisse bries in de gouden kooi waarin Marie-Antoinette zich opgesloten voelde. Welk een gevangenis Versailles moet zijn geweest, wordt op de tentoonstelling niet expliciet uitgelegd. De tentoonstelling scenografie van de hand van de Canadese opera-decorateur Robert Carson evocert - met achtergrondmuziek - suggestief het schijntheater waarin de hofver van de echte wereld leefde. De stijve staatsportretten, de ingelegde bijze taastjes, de uitgewerkte bronzen siervoorwerpen, zelfs het porseleinen drinkbekeertje in de vorm van een blanke vrouwenborst, de geborduurde meubelstukken: ze geven een beeld van de oogverblindende glamoer van de hofhouding van Versailles en die de aanzet tot hun edele ondergang was.

De Relfiloe portretten die topartieste Elisabeth Vigée-Lebrun van de koningin en haar kroontjes schilderde, waren dan wel stijlvolle propaganda maar konden het tij niet meer keren. Marie-Antoinette was het monstre à abattre' en de achterbakse ondermijning operaties slopen als gif druppelgewijs binnen.

Zo was er de affaire van 'le collier'. Twee dames om een gesteeelijke bestend zijn Parijse juwelier een halsetting van diamanten, onder het voorwendsel dat het sieraad voor de koningin bestemd was. Het stuk - dat in replica op de tentoonstelling ligt - kostte toentertijd 1.600.000 ponden. Hoeveel dat nu is, wordt niet vermeld maar zelf Marie-Antoinette beseft dat zo'n uitgave in een hongeriënd land overantwoord was. Ook al had ze er niks met deze bestelling te maken, de poging om haar te beschadigen lukte. Ze raakte nu ooit meer van haar spijzuchtige reputatie af.

Misschien was ze wat naïef, ook in haar laatste maanden toen ze schreef: 'Nous avons fait un beau rêve, voilà à tout!' EVIDE
■ 'Marie-Antoinette' tot 30 juni in les Galeries Nationales du Grand Palais in Parijs, www.mna.fr/Marie-Antoinette, www.thylys.com.